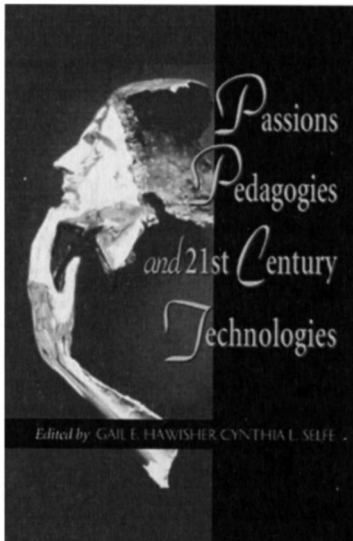

Passions, Pedagogies, and 21st Century Technologies

GAIL E. HAWISHER & CYNTHIA SELFE (RED.)

**Gail E. Hawisher
& Cynthia Selfe (red.)**
Logan (Utah State UP) 1999
464 blz., \$ 29,95

Deze bundel heeft de Computers & Composition-prijs van de National Council of Teachers of English gewonnen en dat is niet voor niets: het is een zeldzaam coherente bundel essays over de veranderingen die de computer teweegbrengt in onze lees- en schrijfpraktijken. Het is ook een zeer Amerikaans boek. De auteurs richten zich tot collega's uit het Composition & Rhetoric-veld; en daarbinnen dan weer het subveld van Computers and Composition. Dit veld is voortgekomen uit het schrijfvaardigheidsonderwijs

binnen de universitaire opleidingen Engels, en is eigen aan het Amerikaans hoger onderwijs. Het houdt zich bezig met het onderricht van en de reflectie op de schrijfkunst in het algemeen.

Vervalt voor het Nederlandse publiek de onmiddellijke relevantie van de uitwisseling van praktische ervaring met vakgenoten, dan rest er de reflectie op de communicatie via de computer zoals het zich in toenemende mate in onze wereld voordoet. Deze reflectie is breed opgezet, zowel in onderwerpen als in posities. Het reikt van toegankelijkheid tot discursieve formaties in elektronische omgevingen tot de plaats van het visuele in een technologische cultuur, en wisselt de aandacht voor nieuwe mogelijkheden af met het manen tot voorzichtigheid ten aanzien van de vooruitgangsetoriek. Gender is daarbij niet altijd expliciet het uitgangspunt, maar omdat het veelal om machtsrelaties gaat, hebben de essays er toch altijd betrekking op. Computers en het internet zijn nu eenmaal verwickeld in kwesties van macht en heerschappij: de vraag wie er (fysieke, financiële) toegang toe heeft en wie niet, en onder welke omstandigheden, heeft van doen met gender, etniciteit, en sociale klasse.

Het boek opent met de geijkte stelling dat de computer het lees- en schrijfvermogen en de praktijken van lezen en schrijven drastisch dreigt of belooft te veranderen, afhankelijk van het gekozen perspectief. Die wordt gevolgd door een discussie over de wijzen waarop dit gebeurt, met analyses van nieuwe vormen van intertekstualiteit, van lezen ('hyper-reading') en

educatie (welke vaardigheden voor een technologische wereld). Een pleidooi voor meer aandacht voor de materiële context waarin studenten en docenten omgaan met technologieën, geeft een nieuwe draai aan de discussie. Zoals Charles Moran aankaart, is toegang in eerste instantie een zaak van geld. Kwesties van gender en technologie en het pedagogische gebruik van technologie moeten daarom gezien worden in de context van de relatie tussen rijkdom, sociale klasse en toegang tot technologie. Moran wijst terecht op het feit dat de computer 'one of the seismic forces in widening the [wealth]-gap' is (p. 215), zowel in de Verenigde Staten als elders in de wereld. Toch lijkt zijn gezichtspunt, door zich tot de materiële omstandigheden te beperken, enigszins reducerend. Het wordt dan ook gecompliceerd door analyses van beeldvorming over technologie.

Cynthia Selfe namelijk schetst een beeld van de immateriële, psychische en psychologische omstandigheden waarin de interactie met nieuwe elektronische technologieën plaatsvindt. Ze kijkt naar drie verhalen die wij vertellen over het nut van de nieuwe media:

- het 'global village'-verhaal: technologie zal een 'global village' tot stand brengen waarin alle mensen van de wereld met elkaar verbonden zijn,
- het 'land of equal opportunity'-verhaal: iedereen heeft gelijke toegang en kansen in de nieuwe virtuele wereld en
- het 'un-gendered utopia'-verhaal: in elektronische omgevingen komt een utopische wereld tot stand waarin gender geen rol speelt.

Ze laat zien hoe reclamebeelden en -teksten iets heel anders vertellen: zij verhalen over een elektronische kolonie, een land van verschil, en de 'same old gendered stuff'. De reflectie, in deze advertenties, op de rollen die de Amerikaanse (en onze?) cultuur voor vrouwen in relatie tot technologie heeft weggelegd, stemt weinig vreugdevol. Ten eerste, omdat de culturele visie op gender in een elektronische omgeving wordt beperkt tot het herhalen van reeds

bekende genderrollen. Ten tweede, omdat deze beelden aangeven hoe moeilijk het is zich andere rollen voor te stellen, 'to imagine an electronic landscape in which individuals enjoy new kinds of opportunities to relate to each other and new kinds of opportunity to make positive changes in their lives' (p. 316). Vooral wederopbouwbeelden worden gerecycled (mamma, pappa, het kind en de mooie nieuwe machine), en daarmee fungeert dat eerdere moment van technologisch optimisme als referentiekader voor de huidige technologische *boom*. Dat evoceert bepaalde en beperkte, heteronormatieve, genderrollen in relatie tot technologie: mannen gebruiken technologieën om dingen te doen, vrouwen vinden baat bij technologie om hun leven te vergemakkelijken en hun gezin te dienen.

Keer op keer blijkt uit de bijdragen in *Passions, Pedagogies, and 21st Century Technologies* dat de mens de grootste moeite heeft echte nieuwe scripts voor de inrichting van de sociale werkelijkheid en de relatie tussen mensen te fantaseren. Op elektronische discussielijsten herhaalt zich de 'off-line status quo', laat Susan Romaro zien en bevestigen Gail Hawisher en Patricia Sullivan: vrouwen leveren minder en kortere bijdragen dan mannen, en mannen én vrouwen reageren vaker op berichten van mannen dan van vrouwen. De overgang van tekstcultuur naar beeldcultuur levert eveneens weinig verandering op: in de visuele cultuur van het internet domineren traditionele beelden van vrouwen. Dit inzicht wordt bevestigd door de virtuele verkrachting die in 1993 plaatsvond in LambdaMOO (het verhaal is te vinden op: <http://www.levity.com/julian/bungle.html>).

Anne Wysocki en Johndan Johnson-Eilola analyseren in hun essay de culturele bagage waarmee het woord 'literacy' is geladen. Die analyse wijst uit dat in deze term beloftes van sociale en economische vooruitgang schuilgaan. 'Literacy' wordt gebruikt in zo'n 200 varianten, van 'computer literacy' en 'visual literacy' tot 'Christian literacy' en 'somatic literacy', maar de term gaat voorbij aan de economische, politieke

en sociale structuren die mensen conditioneren. 'Literacy' impliceert dat wie arm is, of onderdrukt, het aan zichzelf te wijten heeft, want 'literacy' valt te leren. Impliciet wordt het boek als model gehanteerd en dat houdt tevens een visie in op hoe de wereld werd gekoloniseerd en getemd, en wat de grens is van ons identiteitsgevoel. Het antwoord op de vraag waarom we deze term om de relatie tot nieuwe technologieën aan te duiden dan gebruiken, blijft echter uit.

Een aanzet tot een verklaring treffen we in Sarah Sloanes begrip 'medial haunting' en haar analyse van de rol van 'local memories' in de keuze voor de ene of de andere schrijftechnologie. Negentien van de twintig eerstejaarsstudenten in haar schrijfvaardigheidscursus buigen zich over toetsenborden en turen naar computerschermen, maar J. schuift als enige het toetsenbord opzij en schrijft met een ballpoint in een schrift. Pas in het laatste stadium van het schrijfproces, na enkele kladversies, maakt hij gebruik van het tekstverwerkingsprogramma en voert hij de laatste versie van zijn tekst zonder verdere veranderingen in de computer in. Volgens Sloane spelen herinneringen aan school en het leren schrijven hierbij een rol, maar doorslaggevend voor J.'s voorkeur voor pen en papier zijn herinneringen aan thuis: aan zijn moeder, die computers maar niks vindt (zo onpersoonlijk), en aan zijn vader die met computers werkt en wiens collega's J. 'sociale idioten' vindt, die niet kunnen communiceren. J. past zich in de loop van het semester aan, niet alleen in zijn schrijfgewoontes, die ook te maken hebben met het geld- en toegangverhaal – zonder eigen computer is hij net als vele studenten aangewezen op de computerzalen van de universiteit, waarvoor je het comfort van je (gedeelde) eigen kamer moet verlaten en de gevaren van de nacht moet trotseren. J. past zich verder ook in zijn begrip van wat schrijven inhoudt aan.

Dat men oude scenario's los moet laten om de nieuwe mogelijkheden die de computer biedt te onderzoeken, blijkt verder uit een aantal creatieve bijdragen; van Myka Vielstimmigs

experiment in gezamenlijk en meerstemmig schrijven, tot Carolyn Guyers 'Into the Next Room', waarin zij met behulp van foto's van Dianne Hagaman poogt tot nieuwe verbeeldingen van de elektronische omgeving te komen. In een ecologisch stuk verweven met vele vrouwenstemmen (van o.a. Haraway, Cixous, Irigaray) getiteld 'Beyond Next Before You Once Again', stelt hyperfictie-auteur Michael Joyce een nieuwe conceptie van elektronische tekst en cultuur voor, in termen van huid, licht en water. De reactie van hypertekstschrijver en theoreticus Stuart Moulthrop is een veel pessimistischer slotstuk. Hij vindt dat de bijdragen in de bundel te retrospectief en te verhalend zijn, en niet voldoende op de toekomst zijn gericht. Over de toekomst zijn echter meer vragen dan antwoorden. De lezer blijft achter met de indruk dat de weg uit de gevangenis van de oude vertrouwde verhalen nog zoek is.

Liedeke Plate